

[Grethe Philip.]

som vi har, på den mest hensigtsmæssige måde.

Byggeriet er stadig fortrinsvis håndværksarbejde, udført med håndværkets værktøj. Det er påfaldende, i hvor ringe grad vi hidtil har mekaniseret vort byggeri, og den mekanisering, der har fundet sted, er først og fremmest sket på transportsiden af byggeriet, altså noget, der vedrører murerarbejdsmandens arbejde, men ikke den faglærte byggearbejders arbejdsfelt.

Inden for industrien er der gennem årene sket en stadig forbedring og billigørelse af varerne baseret på masseproduktion, rationalisering og mekanisering. Byggeriet må lære heraf og gennemgå en industrialisering, hvis en produktionsforøgelse skal opnås. Dette betyder ikke, at vi skal gå over til en fabriksmæssig fremstilling af halve eller hele huse med alle installationer indbygget. Vi skal nok gøre det i et vist omfang, men det er ikke udelukkende på det felt, industrialiseringen skal foregå. Den skal også ske i form af en fuldstændig gennemført planlægning af produktionsprocessen, en nøje og stadig ledelse af arbejdsgangen, udnyttelse af gentagelsesprincippet og overgang til fællesmåleenheder og dermed også forøgede muligheder for mekanisering og anvendelse af præfabrikerede enkeltdele.

Det utraditionelle byggeri kan således foregå under mange forskellige former, og jeg vil gerne stærkt understrege, at det ikke nødvendigvis betyder en koncentration på nogle enkelte store virksomheder. Ved anvendelse af ensartede måleenheder og standardiserede dele i byggeriet skulle det være muligt at foretage en betydelig industrialisering med bibeholdelse af mange små og mindre byggevirkomheder. Vi har også adskillige gode eksempler fra den seneste tid på små typehuse opført for den lille mand og af den lille håndværksmester.

Byggeriet behøver heller ikke at blive kedeligt og ensartet; der vil stadig være mulighed for mange variationer i udformningen. Men i øvrigt er det vel et spørgsmål, hvor mange af beboerne i etagebyggeriet der er interesseret i, at ejendommen, de bebor, er noget ganske for sig, som der ikke findes dubletter af, som altså er skræddersyet. Den enkelte lejlighed er alligevel ikke skræddersyet netop til den familie,

der er lejer. Selv i parcelhuse er der vel mange, som vil give afkald på lidt af den specielt individuelt tilpassede Rosenborger eller atriumstil, hvis det kan føre til en billigere byggepris. Den store interesse, der har været for typehusbyggeriet, tyder på det.

Det er sikkert for optimistisk at tro, at nogen særlig hurtig udvikling i retning af nye byggeformer vil komme af sig selv. Ganske vist er man også inden for byggeriets egne organisationer i gang med arbejdsstudier, generalbeskrivelser og typehusordning, og der er i de senere år sat en betydelig konsulentvirksomhed i gang, og oplysende kursus om de nye byggeformer arrangeres stadig. Jeg ser f. eks., at flere sådanne vil blive afholdt af Byggecentrum i den nærmeste fremtid. Jeg må måske tilføje, at der netop inden for det oplysende arbejde er et intimt og godt samarbejde mellem erhvervene, arbejdsmarkedsorganisationerne og det offentlige.

Skal tempoet for indførelse af nye byggeformer sættes op, må der imidlertid ske en stadig inspiration og tilskyndelse gennem den offentlige administration og muligvis også i højere grad end hidtil via lovgivningen. En sådan inspiration finder som sagt allerede sted i et vist omfang i dag, men man bør formodentlig overveje, om der ikke bør sættes yderligere ind her. Jeg vil blot i flæng nævne nogle eksempler på, ad hvilke veje tilskyndelse allerede finder sted og kan finde sted i øget omfang:

Den nye landsbygge Lov, der vil være med til at fremme en udvikling i retning af standardisering; forskning og oplysning, f. eks. gennem byggeforskningsinstituttets tekniske undersøgelser og publikationer samt oplysningsarbejde i øvrigt i samarbejde med byggeriets organisationer; foranstaltninger med sigte på langsigtet planlægning, måske en af de allenødvendigste foranstaltninger for at komme i gang med produktionen af elementbyggeriet; bistand til oprettelse af nye virksomheder, der udfører et pionerarbejde inden for det utraditionelle byggeri, eventuelt med overtagelse af en del af risikoen eller ved støtte til finansiering eller til erhvervelse af grundarealer; anvendelse af utraditionelle byggeformer ved statens og kommunernes eget institutionsbyggeri.

Må jeg i denne forbindelse give udtryk